

Na xələf

(Hekajə)

Mən bu hekajənin adını "Na xələf" qojuaram. Qəhrəman isə Pəlyk arvaddır. Onun iri və uzun gəvdəsi vardır. Atlı kibi jərişi var. Hər addımında bir metr masafəni gəridə qoju. Ənli və dejirmi çəhrasində şübhəli bir kecmliş oqunur. Pıcaq tıjəsi kibi ıfşıldajaraq sallanan nazik, qara həryəkləri ilk vaxışda nəzərə cərgər.

Məni ən coq maraqlandıran cihət Pəlykyn analıq və bu ıfşəklə ustalıqıdır. O, qəssas Həsənlə 2-ci arvadıdır. 37 illik həyatında 3 qız anası olmuşdur.

El arvadında dejərlər "qız evlədə nejbət, oqul devlətdir". Bu voş səzdyr. Baqarılıb, öz ıfşini bilən "cərək qazanan" ucun hər şey devlətdir. Qız da oqlan da. Ele adam var, həzər cərəzi cəjnəjivə aqzına qojursan, uda bilməjir, aqız, vədəxt, kirdarsızdır. Elə adam da var kor kibi. Səl ilə sənmyr, jəl ilə kecməjir. Daşdan cərək cəyqar. Pəlyk arvadın əzünü getyrək. Onun qundaq və qucaqı oqul gərmədi. Gərdyji qız oldu. Kim dejir ki, o, qız Məsmə, Jasəman, Sarıjadan oqlan qədər xəjir gərməmiş? Cəsarətlə dejə bilərəm ki, tanlıqıqım oqlanların həc birindən anası Pəlyk qədər "vəhrə" getyrməmişdir.

Haçı kibi o biri otaqda kəmləkək, jərin icində oturuş gəzlərdi. Qadınlar isə Pəlyjyn vaxşına torlaşır. Salavat, bismillah ilə onun məzahini oqsardılar. Həmədan artıq o, təcşyuv edirdi ki mənim kibi saqlan və dutuluş kibişdən nişə oqul olmağır. Qız xəbərləri, eşişçək qəş qavaqınlı salları, həftələrlə Pəlyji dindirəzdi, həmişə fikirleşərdi və zəhrəmə nə etməli, it kuyduyunu kim bəyduşçək? Pəlyk Həsənləni ələmlərini silmək ucun təsəlli verərdi:

— A kibi nəjiri fikrini eləjirsən e? İndiki oqlular beşir cəyqarlar. Qumarvaz, icgibəz, aqz cərəzi cətan kibi atadan yz cəvirlilər, jənə allah qız vərəkat versin. Jaqş jəndəmləri jərinə salandıan sonra kyərəkləni sənə oquldan artıqdır. Oqul vaxta vaxtdır. Pıj cəyde evin jəyde, dınyja zəhmətini itəçək, avrən da gedəçək. Amma kyərəkəndir. Biri pis oldu, sağ otun onun əməli oqlu. Qəzyləni qolundan dutub o birisinə verərəm. Nə coqdur təşne oqlanlar. Məsmə, Sitərə kibi əj parcasını gəjdə getyrələr. Sən həc fikir eləmə. Bunlar həməs mənim vojnuma.

Pəlyk arvad hələ 8 yaşında ikən Məsməni "ağ gıno" cəyqarmaq ucun əməli təbirlərə başlaмышdır. O, həmişə məszıldajaraq oqujurdu:

Ərə gedən qəzylə
Jaqş ara izini
Sonra rəşmanlıqda
Qucaqlama dizini....

Məsmənin Haçı Sejid kibişə getməsinə Pəlyjyn başmaqlar da razı idi. Lakin o və razıbəqləni öz evindən kənara cəyqarmajərdi. Arvadlar əzrinə da Haçı Sejidə jaqş adamlarla danışanda dejidirdi:

— Coqda varlıdır, həçərdi, gəjir-getyr sahişidir, axı qoçadı. Qəzylə onun nəvasi jərindədir. Mən onun haçıbəqlinə, avrənli adam olmasına gərə Məsməni verirəm. Bunun qavaqlında 5000 manat başlıq nədir, ki ona nəm nym edirlər. Lap eşişə tollaşam Məsməyə ondan artıq başlıq qəzyl alaram. Nə olus xəlqini uşaqı cəldə qalıtmaş ki, 5000 manata nə verirlər... Oda Məsmə kibi kəklilik, indi hələ onun nə vaxtıdır. Qoç bir 12-sinə dolusun, deşy qalqışın, lap birinçi taçir oqluna verməşəm....

Evdə qohum əqrəba janında isə Pəlyk məsələni başqa cür izah edirdi:

—Varlı-kərlı kibişirdi, nişə verməjək, şərt o deşil ki, cavan olsun, yzındə ajran icməjəçəjlik ha, bizə dolanış lazımdır. Kimi var ki? Koça kibişirdi, savah birisi gün vaxşın jərə qojanda həməs Məsmənin olaçaq. İşdə budur. Coqdaq qız istəməjir, öz vaxşına deşil ki.

Pəlyjyn dedikləri jərinə aldı. Haçı sejid Baqır aqə pərdə dalından Məsməyə xitab ilə soruşurdu. —Qəzylə, Haçı Sejid valədi mərhum Haçı Əsədə zəvəc olmaq mejlın var, ja nə?

Qadınlar Məsməni aralığa alıb əjrədirdilər. —Məsmə axundan dediklərinə "bəli" del ajır səz danışma. Məsmə isə həc kesə fikir verməjir. palazların altını eşməyə, itirdigi mılqıncı aqartmağa məşgul idi. Onun əvəzində Şərabəli xala səsinə inçələdərək, "bəli" cəvabı verdi.

18-ci ilin rəjşzında Məsməyə keşfin isteşjan, təntənəli bir toju oldu. Haçı Sejidən alına başlıq qəzyl, pal-paltar və məxaricdən başqa şaşaədan Pəlyk arvadın əlinə 2700 manat keş kibi nəqd pul gəldi. Bu o deməkdi ki, Pəlyk vəkyl bir cərək sahiş oldu. Tojun Səhrisiş gıyından başlajaraq Pəlyk arvad əzünü lap xoşbəxt hissedirdi. Qəzylə və başlıqlarılı vərəbar Haçı Sejidin syfəsindən jəjir. Məsmənin vasitəsilə hər ehtijaşın artıq laması ilə ədəjdirdi. Haçı Sejidənkicik olmağına başlajaraq, onu "oqlum" dejə cəyqar, vaxşına dolanmaq istəjirdi.

18—19-cı illər, vəkyl hərəkət və cəxnəşmə illəri idi. Mıysavat çalladlarına qarşı işci və kəntlilərin kytəvi azadlıq vərəqə jykşaldirdi. Həkyəmət e'tibar və qıvvətdən düşdyrdi. Qarışdıqlıq, jəjəzilik yzındən, həc kasin savaha ajdın ymıdı joq idi. Bu momentlərdən istifadə ilə taçirlər, məhtəkilər öz jykynı duturdu. Ancaq bu dəfə Haçı Sejidə vədəxtlik yz verməşdi. Onun 2 pərəxod xışkələri danizdə vətmiş, vəkşilləri protestə getmiş, "sənəq" cəyqaraq qəfəsələri vəsalmış, dykənəndə zəif bir sən jandərmaq məşbur olmuşdu. Həsənlə vaxşına gələn bu "iş" bir myddat nə Məsməyə nə Pəlyjə tə'sir etdi. Hələ evdə ehtijaç da var idi. Nə də bışmişlərin dadə əksildi, nə də sandıqın ehtijaç. Haçı öz vaxşına gələnləri və həmkarların həc birindən kəmək gərməjdini aqş—aqş nəql etdikçə Məsmə gylər, Pəlyk təsəlli verərdi. Lakin bu quru təsəllidən də bir natıç cəyqmadı. Javəş-javəş Haçı evə, qıjmətli şeylərə əl atmaqda məşbur oldu.

Vəzijət artıq deşylətə deşildi. Pəlyk, sıjasətin deşilməli idi. Daha doğrusu keşevin o biri vaxşın cəvrimli idi. O, sunu arıdın birə də jəpa bilərdi. Lakin gələçək ucun jaqş deşildi. Ehtijaç tərpən, mək, işi vəkşimək lazım idi.

Pəlyk arvad bir myddat ajaqənlı qəzyləni evindən kəsdi, (bu o demək deşildi ki, əlaqəsini də kəsdi). İmdi qəzyləni gəryəşinə ajır sifədə gəlirdi. Aqşam Haçınlın kaqəz torva qəjərdeçə halda Məsmənin janına gəldi.

—Allah məni əldyrsin. Qəzylə mənə bu gındyr mənə sifətdir düşmysən. Buna vax, vaxşel qəzylə vət—vənizi qalıtmaş hə. Mənim vaxşına daş düşsyn Qəzylə nişə mənə gındyr düşmysən?

Haçı əvvəlçə vaxş düşmədi. Oda bir tələfdən şərik olaçaq, Məsməni əzizləmək istədi.

—De dal Bilmirəm mənə nəjiri fikrini cəkir? deşsən mənim kibi gəmiləri vətə? Pəlyk oturmada. Məsməni qəjəja cəyqar və isə rıyıldada, cəyqar getdi.

Haçı bir aqşam evdə qəjəzəndə qəryən vaxş gərdy. Aqar qomşudan alıb icəri girəndə kəc tədaryıkına oqşar bir mənəzə gərdy! Bəlyşlərin məxmər yzı soylulmuş, divar xalçası joqdur. Aq səmavər, vəkyl toju gızygıy mızin ystündə deşil, xırdı-xırdı ev şeyləri, jykdən acılymış kibi aralıq təklymləş vir-birinə qarışmışdır.

O, dərhal işi anladı. Qonşulardan sual etdikdə ona 8 qat bükylmiş, dalış jaqlı vərəqlərdən kirlənmiş bir kaqəz verdilər. Pəlyk arvad Məsmənin dilindən jazdırv:

"Kəşinin həlal, çalımlı azad, mənim kaqəz mənə ver şeyini al.

* * *

—Gətirin qoçanı. Sən vəkjin qarışından kəsəndə aqşırımam. Xanımə tək səz otol. 50 manat çərimə verməlisən. Birçə təbir ol.

Naxşevan rəhbərliyində texniqumunda tələbələr praktik işlərdə

— Ha. Bu Həsən Quludur. Sən nə cür'ət ilə izinsiz ot bismən, nə jəjiv vələ qəldürmusan. Buna 20 qamcə, 30 manat pul, həjdə. Bəyləjlik cəkəməci Məhərrəmin evində xalqə məhkəmə toju dutulur. Tojuəjiv vaxşların doşan qulaqına dəndərmişdir. Otaqda deşylən və çərimə edilən qəş qavaqlı oturmış. Jəni gələnlər qorqudan icəri girmir. Otuzluq lampaların vaxş adamların vırtunu ıfşıldadı. Tojdur. Bəjiri divanə ara vərəndə zurnacılar vaxşajır. Kyrd tojuq kibi jərişən Aşyq Avəşyan dalışca zurnacı Əkəvə syrunu. O, otaqın havasını sorub, zurnasına doldurmaq istəjir. Gycənir, ordıların zənçi qadınların tikly deşy kibi işir. Rəngi cəyqar, tərləjir, dejirmi cəhrəsi tunc kibi ıfşıldajır. Qavals lap havayı pul əlaqədar. Aşyq Avəşyan ilə vəkşdyrsə idi, Əkəvə bir şey cəyqar. Qavals vəkş ortaqıdır. Əkəvə qavala təklyən şavaşlara diqqətə nəzər jətir, jyrəjində saşır. Jaqş olub ki, getyrə danışylar. Şavaşa ymıd vaxşasalar, lap həc zad olaçaq idi. Cynki vərəj joqdur.

Gəlın işə coqdan gətirilmişdir. Dıədə bir adamlıq otaqda arvadın onun vaxşına toplanmışlar. Jasəməni qurbanlıq qızı kibi vəkşmişlər. Sifətində jərim vətman lavəzmat. Yst vaxşına sbrınmış pıleklər onu qarac qadınlara oqsadırdı. O, imdi aqş bir jyk altındadır. Onu ərən, vıradan qaldırıb, orada oturdan oqsayan qadınların həc birindən xəbəri joq idi. Jasəman bir daş, bir həjkələ dənmiş, onu fikir getyrmüş: kecmliş, gələçək, ev, ər, cadra..

O, v urada nə gazir. 14 vəhər vıttirməmiş bir uşaqdan nə istəjirlər, onu damı Məsmə kibi satıqlı edəcəklər. Qəzylər nə qədə vədəxtərdi. Nə ucun ələmlər yzərində dalqılanan azadlıq vərəqə Pəlyk arvadın damına gəlmədi, nə ucun o, iki illədən vəri vaxşajın jəni həjt jollarınlın qəpəsə Jasəməni acılymadı. Bunun tojujiri kımıdır, əzındəmdir.

Zix kəndində Nərimanov adına qolxozda vostan jeri hazırlayan zərbəci Ana Xanım. (Birinci Azərbajcan zərbəci qolxozcu toplanışы aymajəndəsi).

Bəlkə o qolundakı zəncirlər atıb, gynəş altına cəqsə, butyn bu rəng və rəngə vermələrdən qurtarardı. Buna onun haqqı vardı. Lakin çəsərəti catmırdı. Jəsəmənin bu fikirlər icində boquldıqu zaman sojuq bir əl onu tərpedi. Hamı jatmırdı. Səs kəsilmiş, pənçərədən sallanan, əjdə kysmyş kivi cəkilib pilləkanlardan cəkilib getmək yzrə idi...

Tojdan iki əj kecməmişdi. 57 gyndyr ki, Jəsəməni Məhərrəmin evindədir. Qara gyn, nə uzun olurmuş. Ona ojlə gəllir ki, Rəddən olandan bu dert divar arəsində əsirdir. O, arı kivi qalıba səlinməşdir.

Çəllad kivi vaqıbdə Məhərrəm aqşamlar jəni jəni tələblərlə gəllir. O bazardan gətirdijl aqşq da Jəsəmənin ystynə tekyr. Mətbəx, sypyrge Jəsəmənin jekana məsquilljəti olmuşdur.

Qajnana hydylyjy tekyr.

— Kytıdyr, toqumaq, jamamaq, juqurus jarmaq vilmir. Oqlumun ajaqlına durmur. Saqqız kivi jərpəşəv qalınmışdır. Dejəsən ət əladır, oqlum da jəzəq oldu, bir ələmçə xərc tekydyk.

Jəsəməni evlərindən və joldaşlarından xəbər alırdıqə daha da təsirlənirdi. Dynən qomşunun qız Sitaranı məktəbə gedərkən gərmüş, jənədə bulut kivi dolmuşdu.

Pelyk arvad isə qızın unutmamış, o bu dəfə qızın gərməyə təkcə gəllir. Jəsəməni təsəlli verir — Qızın fikir elemə, arıxlaməsen geryəram. Səni başqa bir oqlana verəcəjəm. Hec fikir cekmə maral kivi bir oqlan tərmişəm, işin joqdur. Aqzə nədir, qojmaram səni korluq verə... Pelyk arvad əzyny aldanmış səjdəq kivi Məhərrəm da əzynə maqmun kivi vaqırdı.

Pelyjə nə catmırdı.

O Jəsəməni Məhərrəmə verirkən, 1000 manat vaşlıq almış, jərim girvənke qız da qızın kəlininə səldırmışdır. O bu fikirdə idi ki, Məhərrəm pullu və gəllirli adamdır. Onların nəslı arvada jəqşə vaqan olurdu. Bu hal Belyk ucyn ən ləzizlə moment idi. Lakin jalans cəqdı. Məhərrəm qız cəhətdən məqmun dejildi. Ançaq Jəsəmənin jyrəlini ələ gətlrə bilmirdi. Tədəir qalınadı ki, ona etməsin. Mymkyn olmur. Qızın jyzy gilymyrdı.

Məhərrəm buna dəzə bilməzdi. Coq səqıldı, əzyny itirdi. Mymkyn dejildi, Jəsəməni onun evində gylməjəcəkdi. Bunu bildikdən sonra Jəsəməndən əl getyrmək, jorucu əzəbdən qurtarmaq istəjirdi, ançaq mehır vermə Məhərrəm ucyn imkansız idi. Buna gərə Jəsəməni veriləsi korluqu gyndən gynə artırdı ki, əzy cəqşə getsin. Pelyk arvad isə bu kələkləri bəşikdən əjrnəmişdi. Onun emiry qız alveri ilə jərlənmışdır. Məhərrəmə aldanma-jəcəq ki, qoj tənge gəllis vəşəsənlər əli vəşə cəqmasən. Ələtdə Məhərrəm Jəsəməni qovus kəlini rədd edə bilirdi. Cynki Zaqsız bundan xəbəri joq idi. Ançaq bu Məhərrəmə əqlır gəllirdi, arvad vəşərdı, kəlini dəndı. Adama nə dejərlər. Jəqşə olmaz Qoj əzy rədd olsun.

Hər iki tərəf gəzljər, lakin hec biri gyzəstə getmır.

Bajram aqşamı Məhərrəmin evində dava qızışdır. Onun anası vələq pişik kivi hamıns cırmaqlajır. Pelyjyn ystynə almış:

— Apar mataqəni evində saqla. İmdi ki əlizim cərəjimizə nəşkyrlyk edir.

— Mən qızın vəgəmləməjə verməmişəm. Jyz jərdən istədilər, onu vəşəmdə saqladım. Dyz əməlli saqlamırsənizsə... bu nədir, qız mım kivi ərljir. Aqşamı cəkışmədən əjdən bir nətiçə cəqmadı.

Hər iki tərəf jyrəlini vəşəltı. Jəsəməni isə nə ucyn bu davaların movzuu olduquna dərsırdı. O jənədə Məhərrəmin evində qalırdı, hec kəs onu dındırmirdi, o vələq bir cənəjətkər kivi gerynyrdı.

Jəsəməni bu məhəsdən qurturmalı idi, lakin ona kim kəmək edəcəq, anasım, ərlim?

Bunlar Jəsəməni birı birinə dıymən iki çəlladı idilər. Bunlardan uzaqlamajəncə Jəsəməni dincəlməjəcəkdi.

(Bitmədi)

Kir Çolal

Ma Rələf

(Hekajə)

(Əvvəli keçən nəmrəmizdə)

Hamı jatmışdı. Jalnız səjn və təjnəndə uzanan pənçərələr, qızaran gözələri ilə yfıqlərə və asıq səməyə bağır. O, evlərdə şən hərəkətlərlə ojnajan coşuqlar gərynyrdı. Sabah, onlar vəjram edəcəək, gəjnəcəək, gəryşəcəklər. Arqa tərəfdə jeni tikilmiş eleqtrostansjanın qəlib dəjynərəək səslənir. Mahut fabriqası jər altı qızlar kisi guruldajır. Həjat şən və səvinçdir, bu təntənə nə ucyn dilə gəlmiş, nə ucyn mə'sum bir jyrəjin aqrınlərnə hiss etmiş, jaralaralnə bağlamır. Hər şey öz qajdasında gədir. Kysə qarəsində bir nida işarəsi kisi bitib duran Jasəmənin dərdini soruşan joqdur. Gəçənin sykutu icərisində o ixtjarsız hərəkət edir, vərte ilə qaralıqdən qorqan Jasəmən indi karvan başsıy kisi fabriqaja doqru jər addımlarla jyryjyrdı. Orada, jalnız orada, onlarjn və o dynjan jaradan insanlarn əli ilə qurtuluş ymidi Jasəmən ruhlandırgırdı. Mysejivə Jasəmən zavqomun janına gətirdi.

— Bir sən dejlisən başsıy, tyrk qızlar imdi əjnələr. İnqlar gözərdə asylan qara pərdələri jərtə. Azadlıq ruhu qəlibərdə çoşur. Hər gyn fabriqamıza dəstə-dəstə qadınlar gəlirlər. Zavqom, məhrivan və arxajın ifadə ilə ilavə etdi.

— Hec fikir cəkməjn, sizi əjriç şə'vəsinə qojarlıq, bir az tərcüvələnsiniz, dəzgah tapşırarlıq, ev cəhdədən hələlik Mərcimovanın janında olun, biz sizi nəzərdə dutarlıq.

Bu Jasəmənin həjatında ilk və dəhşətli bir dəjşimək idi. O, adi əmrində ixtisalat gərməmişdi. Burası onu şaşırtnmışdı. Maşınlar, səxlər və dəzgahlar gylər jyzly işcilərin qəhrəmanlıqlaralnə ançaq öz gezy ilə gərə bilirdi. Bu qajnajın və çoşqun həjat Jasəmən qıcaqasına aldı. Coq cəkmədi, o qomsomol sərularına kecdi: Pelykdən gələn si-farış və dəvətlərə qarış dejidirdi:— „Mənim anam fabriqadır. Başqarasnə tanıyram!“

Pelyk arvad, elədjindən pəşman olmaja bilməzdi. O həm Əlidən oldu, həm də Vəlidən, kəbindən bir kor quruş gəlmədi. Bir şey tələb etməyə də ymidi qalmadı. O biri tərəfdən isə tikrar satılasə Jasəmən. evdən cəymışdı, onun ucyn Jasəmən jəq kisi idi. İmdi ymidi jalnız balaça qıza Starəyə gəlirdi. Starənin 13 yaş jeniçə təmam olurdu. Buna bağ-

majaraq, gənçlik və gözəllik cizgilləri əzyuny gəstərməkdə idi.

Elcilər aqıv gəlirdi. Onu kimə və nə çyr vermək lazımdır. Coj məktəbdən zaddan qol qanadnə jərfəşdərən. Pelyk bu işdə daha da ehtjatlə tərənəmək ehtjajı çujurdu.

— Zamana xaravdır. Qızın saqqızynə oqurlajarlar. Nə demək olar. Jasəmənin başsıy dejlimi?! O, çymə gyny, cadrasına vürynərək, Mə'sum axundun evinə gəldi. Sitarənin vaxtına məşvərət elətdirmək istəjirdi, jyrəjində qojmuşdu ki, Starəyə ən jaxş adam dərzi Çahangirdir. Əzyuny ağr nəslı, daha nə istəjirsən, tək oqlandı. Bir jəqən gyzərani var.

Coj Jasəmənin gezy cəqsən. Coj o, anasınə hisli fabriqalara sətisən. Bytyn bu təsəvvürlərin səzdən işə kecirilməsi ucyn çiddi hərəkət və işləyən idi. Bu bəyik plandır. Məşvərət ilə başlamalı idi, buna gərədə Pelyk, Mə'sum axundun başsıy aqrıdaraq, kitəba bağdırır, allah əmrini eşitmək istəjirdi.

Pelyjyn gətirdiji bir səvət yzym axundu jarımsıy tə'min edirdi. Təvazə jolu ilə saqqızynə qarşıjaraq, dejidirdi:— „Nə zəhmət cəkirdin?! nəjə lazımdır?! nahaq gətirmisən!“ Pelyk anladı ki, məşvərəti uçuz aldı, əlini sinəsinə saldı, qırnımsıy bir vəşlik cəqarın, səvətin başsıy qojdu. Axund əzyuny gərməzəlliyə vurur, kitəba jənəldi. O Xorasandan gətirdiji qara təşəjini çyttədi və izah etdi:

— Mələbinə cətaçqasın, qavaqında bəyik bir dəniz gəryun. Dənizdən sənin rəjn nəçət gəmisidir. Sən bu gəmidə işqılıqda cəqçaqasın, gəmicisi sənin jaqlınlıq olaçaq, əli asıq və səxavətli adamdır. Onun qundaq sənin bəjində gəryun.

Ajdəndir. Məşvərət qızlı kisi dyz, savab kisi xoş gəlir. Dəniz jeni qajdaja qoşulan pozuq qızlardır. Gəmi tojdur, gəmicisi Çahangirdir, qundaq mənim qıcaqımdadır. Jə'nə mənim oqlum olaçaq.

— Allah qədəmini myvərək eləsin, imanyn kamil olsun axund — deyə Pelyk coq şad qajıtdı. Tezliklə işə başlamalı, Çahangirin elcilərinin cəqərməli. O kəhnə başsıy Həlimaləyə əjrtədi ki, Çahangiri dinqildətsin. Həlimalə vəjun qərməjəcəqdə, Çahangirə adam saldı, elcilər gəldi ticarət başladı.

.

Məktəblər, jaz gynləri dərslərinin coqunu təbii-jətin dəşynə köçürürlər. Qəzblə qajaların ətəklərində, uzun açaqların dibində qurdalanmış uşaqlar kəlgələri elcyr, atıqların tənəffusunu sevir edir, myəllimdən soruşurlar. Kimisi də cərləq qajalara dəryanaraq, mədən dəşə toplaşır. Qəz, oqılan, myəllim, sagird biri birlərinə qarışmışdır. Qəzlar lələ kiş uzaqlardan seçilir, onlar cəkləklə ilə daha maraqlanır, buket duturlar. Sitərə kək bir dəstə hazırlamışdır. Xejransanın dili dinc durmadı.

— «Rəqəz—dedi—Nişanlına, Çahangirəmi hazırlayırsan?» Bu söz Sitərəyə gyllə kiş dəydi, o pul kiş qəzardı. Jalnsz əjri başqı bildi. Uşaqlardan bir başqası isə Xejransanı danladı.

— Nə işin var öz səzyny danış!

Doqurdur, Sitərə Çahangir pərədə xələsindən eşitmişdi, hamıssına aqır çavab vermişdi. Lakin belə jerdə uşaqlar arasnda ilk dəfə eşirdi. Bu nə deməkdir, səbah bu söz jəyləndə mən nə edəcəyəm. Myəllimlər eşitsə nə deşir, o hara mən hara, hansı uqursuz bu səhəti salmış...

Sitərə evə qəjəndə bərk dutulmuşdu, himə bənd idi ki, aqlaşaçaq, ja top kiş partlayaçaq idi. Qlyssə onu vuyumuşdu.

Pəlyk onun fikirlərini daqırtmaq ucyn bir az oqşadı, başına doləndə, sonra jəmək verdi.

— Qəzım—dedi, səbah dərsə getmə evimizə adam gələcək, jaxşymı?! Sitərənin o saat jyrəlinə damdı.

— Nə qonaq? Mən qonaq zad bilmirəm! Dərsimdən qala bilmərəm! Pəlyk əzyny topladı; çidiləşdi və rəsmiləşdi.

— Kəs... qəz. Sən də əlmus başından əjrinənsən öz qajtarmaq? sənə nə deşirlər qulaq as qatarım biri birinə məktəblə də dərs də. Buna vax!

Sitərənin səzy joq idi, bir tikə cərəjini jeyib, joluna dyzəldi.

Səhər Sitərəni dərsə vuraqmadılar. Gyn orta oldu. Pəlyk plov qazanıya ocaqdan dışyrdı. 3 qadın girdi. Biri qoça idi. O birisinin uşaqı vardı. 3-cüsü lap taza gəlin idi. Lakin bunların hec biri Sitərəyə tanış deşildi. Onlar coq rəsmiləşdilər və ehtiram ilə icəri gəldi. Qarqə kiş evin ortasına qonus cəməldilər.

Qoçası Sitərəyə coq diqqətə baqırdıqdan sonra əhvalıny sordu, dərhəl jeni movzu açdı.

— Dynən Çahangir də dykandan jorqun gəlmişdi. Başsı əlsyn iñçir. Sitərə duşdu, məssələ əjdən idi, o kitabların gətyrərək, evdən cıydı. Qonaqların baş səhətdən əjldi. Araləqə sifə gəldi, onlar Sitərənin də birlikdə nahara oturmaşını tələv edirdilər. Pəlyk eşijə cıydı, qəz təpa bilmədi. Məktəbə gətjini bildi. Rəjəbdər deşə qonaqlara bildirmədi—utanıq dedi.

Sitərə qaralıq qovuşanda qajətdi. Pəlyk əzyny acmamış o başladı:

— Ana, mənı saqlaja bilmirsənsə izin ver gədim, mənım jəşamaqəymə istəjirsənsə satma, mən əvə getməjəcəyəm. Oqumaq istəjirəm!

Pəlyjə əjlə gəldi ki, kim isə qəzın qəlyəynə girib, başdan cıqarış, joqsa belə şej olmaz. O mənım sydymy əmibəsə səzymdən cıqmarajaçadı. Joq, zatında şyahə varsa... nə bilim. Pəlyjy fikir gətyrmüşdü. Od dutus jənyrdi, rəcəldajaraq, danışdıq arvadlar, qomşular hamıssə deşirdilər.

— Ehtijətlə ol, qəz əldən cıqar!

Rjəz cıyr ola bilməzdi. Sitərəyə nişan gəlmışdi. O məktəbə gətməməli idi. Evdə bəslənməli idi. Bunu jərinə jətirmək, qəzın qarışsın almaq lazımdır. Pəlyk tək qalmamaq ucyn Çahangiri kəməjə cəqərdi. Şam jəməlinə bir az qalmış Çahangir haradan syruşmuşsa sakitçə evə təpildi. Sitərənin bədənı titrədi, gəzy qəzardı. Pəlyk Çahangirə jol gəstərdi. Sitərə isə ilan vurmuş kiş həjətə cıqdı, Pəlyk onun danışca cıqdı. Lakin o, gəzdən itmiş bir qış kiş ucus qajə olmuşdu. Pəlyjyn manevrası pozuldu. Çahangir də uduzmuş qumarbazlar kiş, ətəklərini silkərak, aq ehtirasını gətyrya evdən cıqdı. Pəlyk o gəçəni jatmadı, başsıyqılə, qajəyqılə, myəllimlərin evinə gətdi, Sitərə joq idi ki, joq. Gəz jəyləş Pəlyjy coqdan aparılmışdı. Sitərə isə texniquma qəbul olunmuş, pənsjonda jəşəjərdi. Jəsəmənin onunla birleşmiş onun hər bir işində kəməklilik edirdi. Jəqin ki, Pəlyk cənəjətərləyqılə anladıqdan sonra, orada, o kimsəsiz damda qalmajaçaq idi. Həjat ona imdi coq aqı, səqəntib gərynyrdı. O Jəsəməne coq sifarişlər gəndərdi. Sitərəni məktəbin kuncynə cəqəyaraq, coq səhətlər etdi. Onlar imdi hec Pəlyjyn qəzınə oqşamırlar. Elm, istehsalat həjətə onlar qajnadır, əməkdən təkyən jeni qəzlar polad kiş məhkəm, jyləyrym kiş iti olurlar. Onlar jeni jətışən xoşəxt nəslin icində bəjyryrlər. Onların əsil anaşx bu jeni cəmijjət imiş.

— Qəzım mən sizə analıq joq, çəlləddik etdim. Mənı başqəsla Mən kordum... Pəlyjyn bu hal Jəsəməni jumuşaltmaja bilməzdi. Onun cirkın əməllərinin təqisri başqışlanmazdı. Lakin qarışadək anadər. Bu cirkınlıkların kəky, səvəbl jəlnəz o deşildir. kəhnə cəmijjətdir. Analar evladların bəvəbtəjlini gətyrər, jeni həjət ildəzylər onları gəzyny qamaşdıyər.

Jəsəmənin anaşını pasjloqajə gətyrdi. Sitərəni cəqərtirdi. 3-cü aqşam işci qulubuna «Evlija qəz» kinosuna gətdilər. Jəsəmənin bu kinodakı əhvalatə anaşına izah etdikçə, hejran-hejran baqır, silinməz bir həz dujurdı.

— Baq ana o qadın Kəsəri (qəzın) zorla əvə vermək istəjir, qəz gətyrsən qojmurlar... Odur kypə girən qarış...

Pəlyk mənə bir əvəzə qadını joq, uzun lıbasda başqə qıjafətdə əzyny gətyryrdı. Hamı ona gulyr, hamsja o jirənç və kirli gərynr.

Pəlyk qəzlarına ələdjij cirkınlıkların qara və dərinlijini sonunə qədər anlajır, kirpiklərini qə jərayarq, deşir:

— Mənı əldyryn, mən naxələf oldum!

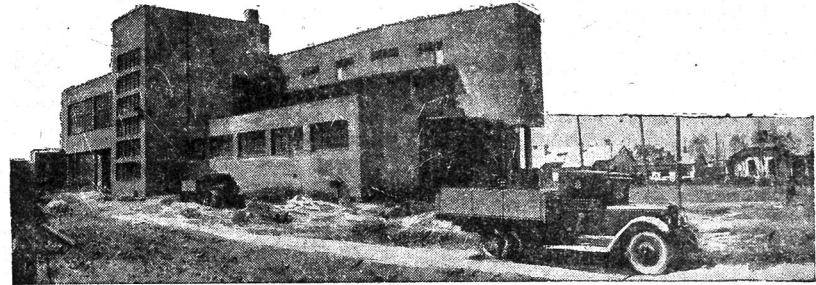
Sitərə onun aqarmaqda olan saqlarınə tumar-jəyaraq, başsı qaldıyər.

— Joq ana biz unutmmuşuq, sən bizim sevimli anaşsın. Biz səni daha artıq sevirik. Səni başqəsləməşq!

Qadın gəzlərinin xəçələt jəşını silir; pərdə aqarır, adamlar əjəqə qalqırlar.

MİR ÇƏLƏL.

Sosjalizm quruluşumuzun qalibijjət nymunələrindən:

Azarbaçjan şuralaşmasının 13 ilijində və 1 maj bajramında Orçonkidizə rajonunda işə salınmış, gyndə 50.000 nahar braqan 3-Nə-li fabriqa-mətbəxin umumi gerynyssı.

MƏS'ULIJJƏTƏ ALBİNMALBƏDRİ!

(Teleqrafı—xususı myxbirimizdən)

Qasım-İsmajilof rajonunda işçilləri qadın əməjini opportunistçəsinə qijmətləndirmişlər. Məarif Şəbəsinin verdijji mə'lumata gərə rajonda 834 uşaq ihətə edən 25 uşaq başqası var. Lakin Goranvoj Şuralıq qolxoz tərlərlərində 30 majda onlarla uşaq dıllarında işə cıqmış qolxozcu qadına rast gəlinirdi. «Devlet sıjasi idarəsi» (GPU) adına olan qolxozda, qolxozcu qadınlar ucyn, savad qursu acılmışdır. İşdən sonra, bu qursə 40 qolxozcu qadın dəvam edir. Lakin 40 nəfər ucyn ançaq 15 təvəryəqə var. Neft və lampa isə qəti joqdur. 30 majda Syejmanlı Şuralıq qolxoz tərlərlərində 2 qadın xəstəlanis jətmışdır. Bun-

lara hec bir tibbi jərdəm edilmişdir. Vmumijjətə rajon səhijjə şəbəsi qolxozculara tibbi jərdəm məşbəsində bir iş gərməmiş, maljarija xəstəljij ilə myarizə aparılmış.

Goranvojda qlus və qiraətxana olmədyq kiş, qolxozcular arasnda hec bir mədəni-məarif işi də aparılmış.

Rajon Məarif və Səhijjə şəbələrindəki byroqratlar tezliklə məs'ulijjətə albınmal və təçili surətdə bu nəqsanların aradan qaldırılması ucyn tədbirlər gərylməlidir.

G. SADBQOF.